

۲۰۷۲۶۵۹

جایگاه عدالت ترمیمی

در سیاست جنایی قضایی جمهوری اسلامی ایران

در دادرسی اطفال و نوجوانان

مؤلفان:

بریه زدهی فرد

قاضی مشاور دادگاه خانواده

دکتر علی رضا میلانی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	مژده‌ی فرد، مریم؛
عنوان و نام پدیدآور	جایگاه عدالت ترمیمی در سیاست جنایی قضایی جمهوری اسلامی ایران در دادرسی اطفال و نوجوانان / مولفان مریم مژده‌ی فرد، علیرضا میلانی.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۲۰۳ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۹۷-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	عدالت ترمیمی -- ایران
موضوع	Restorative justice -- Iran
موضوع	اجرای عدالت کیفری کودکان و نوجوانان -- ایران
موضوع	Juvenile justice, Administration of -- Iran
موضوع	نوجوانان بزهکار -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	Juvenile delinquents -- Legal status, laws, etc. -- Iran
موضوع	نوجوانان بزهکار -- ایران -- خدمات اجتماعی
موضوع	Social work with Juvenile delinquents -- Iran
شناسه افزوده	میلانی، علیرضا،
رده بندی کنگره	HV/ ۸۸ :
رده بندی دیویی	۳۰۴۸۰۹ :
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۰۱۱ :

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف از دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

جایگاه عدالت ترمیمی

در سیاست جنایی قضایی جمهوری اسلامی ایران در دادرسی اطفال و نوجوانان

مولفان: مریم مژده‌ی فرد / علیرضا میلانی

انتشارات مجد

ت. ا. ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۸

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۹۷-۰

ISBN: 978-622-225-197-0

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه مرکزی: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.com E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
۱۵	مقدمه.....
۲۱	فصل نخست: مبانی نظری.....
۲۱	درآمد.....
۲۱	مبحث نخست: مفاهیم و اصطلاحات.....
۲۱	گفتار نخست: عدالت کیفری.....
۲۴	گفتار دوم: عدالت ترمیمی.....
۲۴	بند نخست: تعریف عدالت ترمیمی.....
۲۸	بند دوم: نقدها بر تعاریف عدالت ترمیمی.....
۳۰	بند سوم: چارچوب تحلیلی و تعریف جامع از عدالت ترمیمی.....
۳۴	بند چهارم: جایگاه عدالت ترمیمی در حقوق ایران.....
۳۶	گفتار سوم: مسئولیت کیفری.....
۳۶	بند نخست: مفهوم لغوی مسئولیت کیفری.....
۳۷	بند دوم: مفهوم اصطلاحی مسئولیت کیفری.....
۳۸	گفتار چهارم: طفل.....
۳۹	گفتار پنجم: کودک.....
۳۹	بند نخست: زمان شروع کودکی در قرن کریم.....
۳۹	بند دوم: نظر فقهای امامیه درباره کودکی.....
۴۰	بند سوم: از دیدگاه کنوانسیون حقوق کودک.....
۴۰	گفتار ششم: نوجوان.....
۴۰	بند نخست: مفهوم لغوی نوجوان.....
۴۰	بند دوم: تعریف نوجوانی.....
۴۰	بند سوم: ویژگیهای دوره نوجوانی.....
۴۲	گفتار هفتم: بلوغ.....
۴۲	بند نخست: معنای لغوی بلوغ.....
۴۲	بند دوم: معنای اصطلاحی بلوغ.....
۴۳	بند سوم: مفهوم طبیعی بلوغ.....
۴۳	گفتار هشتم: رشد.....
۴۳	بند نخست: مفهوم لغوی رشد.....
۴۴	بند دوم: مفهوم اصطلاحی رشد.....
۴۴	بند سوم: انواع رشد.....
۴۶	گفتار نهم: سن مسئولیت کیفری.....
۴۷	بند نخست: گروه سنی ۹ تا ۱۲ سال.....

۴۸	بند دوم: گروه سنی ۱۲ تا ۱۵ سال
۴۸	بند سوم: گروه سنی ۱۵ تا ۱۸ سال
۴۹	گفتار دهم: بزهکاری
۴۹	بند نخست: مفهوم بزه
۵۱	بند دوم: بزهکار در لغت
۵۱	بند سوم: بزهکار در اصطلاح
۵۲	بند چهارم: مفهوم بزهکاری
۵۴	مبحث دوم: تبیین نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان
۵۵	گفتار نخست: نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در حقوق بین‌الملل
۵۵	بند نخست: بررسی عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در کشور انگلستان
۵۸	بند دوم: بررسی نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در کشور فرانسه
۶۳	بند سوم: بررسی نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در کشور ایتالیا
۶۴	بند چهارم: بررسی نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در کشور ژاپن
۶۶	بند پنجم: بررسی نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در کشور سوئیس
۶۸	گفتار دوم: نظام عدالت ترمیمی اطفال و نوجوانان در حقوق ایران
۶۹	بند نخست: سیر تحولات تاریخی عدالت ترمیمی در ایران
۷۰	بند دوم: عدالت ترمیمی و مرزحل سیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان در ایران
۸۶	دست‌آورد فصل نخست
۸۹	فصل دوم: رویکرد نظام قضایی به اعسار عدالت ترمیمی در دادرسی اطفال
۸۹	درآمد
	مبحث نخست: مصادیق عدالت ترمیمی در دادرسی اطفال بر اساس فصل دهم قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
۹۰	گفتار نخست: تسلیم به والدین یا اولیا یا سرپرست قانونی
۹۱	بند نخست: معرفی اطفال به مددکار اجتماعی یا روانشناس و دیگر متخصصان
۹۳	بند دوم: معرفی اطفال به یک مؤسسه آموزشی و فرهنگی
۹۳	بند سوم: اقدامات لازم جهت درمان یا ترک اعتیاد اطفال تحت نظر پزشک
۹۴	بند چهارم: جلوگیری از رفت‌وآمد اطفال به محل‌های معین
۹۵	بند پنجم: جلوگیری از معاشرت و ارتباط مضر اطفال با اشخاص
۹۵	گفتار دوم: تسلیم به اشخاص حقیقی یا حقوقی
۹۷	گفتار سوم: نصیحت به‌وسیله قاضی دادگاه
۹۹	گفتار چهارم: اخطار و تذکر و یا اخذ تعهد کتبی به عدم تکرار جرم
۹۹	بند نخست: اخطار و یادآوری قضایی
۹۹	بند دوم: گرفتن تعهد نوشتاری
۱۰۰	گفتار پنجم: نگهداری اطفال در کانون اصلاح و تربیت
۱۰۱	گفتار ششم: پرداخت دیه و خسارت

۱۰۲.....	مبحث دوم: بررسی نگرش قضات
۱۰۲.....	گفتار نخست: نگرش قضات بر اساس پرسشنامه
۱۰۷.....	گفتار دوم: نگرش قضات بر اساس آرای قضایی
۱۱۱.....	دستاورد فصل دوم
۱۱۳.....	فصل سوم: رویکرد نظام قضایی به اعمال عدالت ترمیمی در دادرسی نوجوانان
۱۱۳.....	درآمد
	مبحث نخست: مصادیق عدالت ترمیمی در دادرسی نوجوانان بر اساس فصل دهم
۱۱۳.....	قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
۱۱۳.....	گفتار نخست: تسلیم به والدین یا اولیا یا سرپرست قانونی
	بند نخست: معرفی نوجوانان به مددکار اجتماعی یا روانشناس و دیگر
۱۱۷.....	تخصصان
۱۱۷.....	بند دوم: معرفی نوجوانان به یک مؤسسه آموزشی و فرهنگی
۱۱۸.....	بند سوم: اوقات لازم جهت درمان یا ترک اعتیاد نوجوانان تحت نظر پزشک
۱۱۸.....	بند چهارم: سایر موارد ارفتمآمد نوجوان به محل های معین
۱۲۰.....	بند پنجم: جلوگیری از معاشرت و ارتباط مضر نوجوانان با اشخاص
۱۲۰.....	گفتار دوم: تسلیم به اشخاص عینی یا حقوقی
۱۲۳.....	گفتار سوم: نصیحت به وسیله قاضی دادگاه
۱۲۳.....	گفتار چهارم: اخطار و تذکر و یا اخذ تعهد کتبی به عدم تکرار جرم
۱۲۴.....	گفتار پنجم: سلب آزادی نوجوانان بزه کار
۱۲۶.....	بند نخست: نگهداری در قانون اصلاح و تربیت
۱۳۰.....	بند دوم: اقامت در منزل در ساعاتی به تشخیص دادگاه
۱۳۱.....	گفتار ششم: استفاده از خدمات عمومی
۱۳۲.....	بند نخست: شرایط فراگیر به کارگیری خدمات عمومی
۱۳۴.....	بند دوم: شرایط ویژه به کارگیری خدمات عمومی رایگان
۱۳۵.....	گفتار هفتم: پرداخت جزای نقدی
۱۳۵.....	گفتار هشتم: پرداخت دیه و خسارت
۱۳۶.....	گفتار نهم: تعویق صدور حکم
۱۳۷.....	گفتار دهم: تعلیق اجرای مجازات
۱۴۱.....	مبحث دوم: بررسی نگرش قضات
۱۴۱.....	گفتار نخست: نگرش قضات بر اساس پرسشنامه
۱۴۵.....	گفتار دوم: نگرش قضات بر اساس آرای قضایی
۱۵۱.....	دستاورد فصل سوم
۱۵۳.....	فصل چهارم: آرای قضایی
۱۵۳.....	درآمد

- رای شماره ۱: تحویل طفل به والدین با اخذ تعهد به عدم تکرار جرم و پرداخت دیه ۱۵۳
- رای شماره ۲: تسلیم متهم به ولی با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق ۱۵۴
- رای شماره ۳: تسلیم به ولی قهری ۱۵۴
- رای شماره ۴: تسلیم طفل به والدین با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق ۱۵۵
- رای شماره ۵: جزای نقدی ۱۵۶
- رای شماره ۶: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت و اخذ تعهد از ولی طفل ۱۵۶
- رای شماره ۷: نصیحت به وسیله قاضی و تسلیم به ولی ۱۵۸
- رای شماره ۸: جزای نقدی ۱۵۸
- رای شماره ۹: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت و جزای نقدی ۱۵۹
- رای شماره ۱۰: جزای نقدی ۱۶۰
- رای شماره ۱۱: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت ۱۶۱
- رای شماره ۱۲: تسلیم نوجوان به ولی اش با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق ۱۶۱
- رای شماره ۱۳: جزای نقدی ۱۶۲
- رای شماره ۱۴: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت و رد مال ۱۶۳
- رای شماره ۱۵: تسلیم نامبرده و به ولی اش با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق (رای دادگاه) ۱۶۳
- رای شماره ۱۶: جریمه نقدی ۱۶۴
- رای شماره ۱۷: جزای نقدی ۱۶۴
- رای شماره ۱۸: جزای نقدی و رد مال ۱۶۵
- رای شماره ۱۹: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت ۱۶۶
- رای شماره ۲۰: جزای نقدی ۱۶۶
- رای شماره ۲۱: تحویل طفل به والدین با اخذ تعهد به عدم تکرار ۱۶۷
- رای شماره ۲۲: جزای نقدی ۱۶۷
- رای شماره ۲۳: جزای نقدی ۱۶۸
- رای شماره ۲۴: طفل به والدین با اخذ تعهد به عدم تکرار ۱۶۹
- رای شماره ۲۵: جزای نقدی ۱۶۹
- رای شماره ۲۶: جزای نقدی ۱۶۹
- رای شماره ۲۷: تحویل طفل به والدین با اخذ تعهد به عدم تکرار ۱۷۰
- رای شماره ۲۸: جزای نقدی ۱۷۰
- رای شماره ۲۹: جزای نقدی ۱۷۱

۱۷۱	رای شماره ۳۰: تسلیم طفل به ولی قهری با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق
۱۷۱	رای شماره ۳۱: تسلیم طفل به پدر با اخذ تعهد کتبی مبنی بر عدم تکرار جرم
۱۷۲	رای شماره ۳۲: جزای نقدی
۱۷۲	رای شماره ۳۳: جزای نقدی
۱۷۳	رای شماره ۳۴: تحویل طفل به والدین با اخذ تعهد به تأدیب وی
۱۷۳	رای شماره ۳۵: جزای نقدی
۱۷۳	رای شماره ۳۶: جزای نقدی
۱۷۴	رای شماره ۳۷: هشتاد ضربه شلاق
۱۷۵	رای شماره ۳۸: جزای نقدی
۱۷۵	رای شماره ۳۹: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت
۱۷۶	رای شماره ۴۰: جزای نقدی
۱۷۷	شماره ۴۱: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت
۱۷۷	رای شماره ۴۲: تسلیم طفل به ولی قهری با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق
۱۷۸	رای شماره ۴۳: نگهداری در کانون اصلاح
۱۷۸	رای شماره ۴۴: جزای نقدی
۱۷۹	رای شماره ۴۵: جزای نقدی
۱۷۹	رای شماره ۴۶: جزای نقدی
۱۷۹	رای شماره ۴۷: جزای نقدی
۱۸۰	رای شماره ۴۸: ارسال به دیوان عالی کشور
۱۸۲	رای شماره ۴۹: جزای نقدی
۱۸۲	رای شماره ۵۰: جزای نقدی
۱۸۳	رای شماره ۵۱: معافیت متهم از کیفر
۱۸۴	رای شماره ۵۲: جزای نقدی
۱۸۵	رای شماره ۵۳: ساقط شدن اجرای حد شرب خمر
۱۸۶	رای شماره ۵۴: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت
۱۸۷	رای شماره ۵۵: نگهداری در کانون اصلاح و تربیت
۱۸۸	نتایج و دستاوردهای نهایی پژوهش
۱۹۰	پیشنهادهای
۱۹۵	ضمائم
۱۹۵	الف. پرسش‌نامه‌ها
۱۹۶	ب. فرم مؤسسه ضامن
۱۹۷	فهرست منابع و مآخذ

فهرست جداول و نمودارها

جدول ۱-۱	نگرش‌های متفاوت در رویکردهای عدالت کیفری و ترمیمی	۲۳
جدول ۲-۱	پرسش‌های مطرح در عدالت‌های کیفری و ترمیمی	۲۴
جدول ۳-۱	مدل‌های عدالت ترمیمی	۳۰
جدول ۴-۱	آمار اطفال و جوانانی که برای اجرای روش‌ها به بخش دولتی یا ملی سپرده شده‌اند	۶۰
جدول ۱-۲	سوالات پرسشنامه دادگاه اطفال	۱۰۳
نمودار ۱-۲	سن پاسخ‌دهندگان پرسشنامه	۱۰۴
نمودار ۲-۲	تحصیلات پاسخ‌دهندگان پرسشنامه	۱۰۴
جدول ۱-۲	آماره‌های تک نمونه‌ای (One-Sample Statistics)	۱۰۵
جدول ۳-۲	نتایج آزمون فرضیه‌های پرسشنامه محاکم اطفال	۱۰۶
جدول ۴-۲	میانگین پاسخ قضات به هر یک از سوالات پرسشنامه اطفال	۱۰۶
جدول ۵-۲	گزارش آراء صادر محاکم قضایی اطفال	۱۰۸
نمودار ۳-۲	میزان رواج هر یک از اقدامات عدالت ترمیمی در احکام صادره شده اطفال	۱۱۰
جدول ۱-۳	سوالات پرسشنامه دادگاه جوانان	۱۴۲
جدول ۲-۳	آماره‌های تک نمونه‌ای (One-Sample Statistics)	۱۴۳
جدول ۳-۳	نتایج آزمون فرض پرسشنامه محاکم جوانان	۱۴۴
جدول ۴-۳	میانگین پاسخ قضات به هر یک از سوالات پرسشنامه نوجوانان	۱۴۵
جدول ۵-۳	گزارش آراء صادر محاکم قضایی نوجوانان	۱۴۵
نمودار ۴-۲	میزان رواج هر یک از اقدامات عدالت ترمیمی در احکام صادره شده نوجوانان	۱۵۰
جدول ۲-۳	مقایسه رواج اقدامات مندرج در فصل دهم در آراء صادر شده در محاکم اطفال و نوجوانان	۱۹۰

پیشگفتار

عدالت ترمیمی (Rosorative justice) در منظر حقوقی کیفرخواستی علیه نارسایی‌های عدالت کیفری (Retributive justice) است. سنگ اولیه بنای عدالت ترمیمی توجه به بزه دیده است که ظاهراً در اواخر سده پیشین میلادی به‌طور تئوریزه و با چارچوب خاص بیان می‌شود، حال آنکه مصادیق آن به‌طور بسیار گسترده و ریشه‌دار در قالب‌های مختلفی نظیر میانجیگری و ریش‌سفیدی و پرداخت غرامت در جوامعی که دارای تمدن‌های کهن بودند مانند ایران وجود داشته است.^۱ در سال‌های اخیر، تلاش‌های جامعه بین‌المللی، در راستای ایجاد استانداردهای واحد در مورد برنامه‌های عدالت ترمیمی و برنامه‌های میانجی‌گری، به‌یاری قابل توجه بوده است که از آن جمله می‌توان به توصیه‌نامه شورای اروپا در رابطه با «بازرسی و قطعنامه شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد مصوب ژوئیه ۲۰۰۲» اشاره کرد.

در عدالت ترمیمی تلاش می‌شود علاوه بر سهضلعی کلاسیک جرم و مجرم و مجازات، ضلع دیگری تحت عنوان برآورد زیاده‌افزوده شود و به وی نیز نقش مهمی در فرایند دادرسی محول گردد. البته در این راستا باید هم جانب بزه دیده و جامعه را داشت و هم حامی بزهکار بود تا علاوه بر آشنایی و درک منصفانه عمل ارتكابی و مسئولیت‌پذیری وی، به بهانه جبران حقوق بزه دیده، حقوق وی پایمال نشود.

هدف اصلی عدالت ترمیمی قضا زدایی و کیفر زدایی است که طی آن بزهکار، بزه دیده و نماینده جامعه گرد هم آمده و با ابزارهایی نظیر میانجیگری، خسارت زدایی جمعی سعی در نزدیک کردن دیدگاه‌های اصحاب دعوا دارد. این روش علاوه بر کاستن هزینه‌های عدالت کیفری و دوری جستن از معایب آن شرایط را برای برقراری مجدد نظم عمومی و تسریع در بازپروری بزهکار فراهم می‌آورد.

لازم به ذکر است که در عدالت کیفری اسلام، در حوزه جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص بیشتر به جبران خسارت وارده به بزه دیده و ایجاد صلح و سازش بین جانی و مجنی علیه و نیز خانواده دو طرف توجه شده و در قرآن مجید، سنت اسلامی و آرای

۱. برای مطالعه بیشتر ر. ک. برایث ویت، جان، *عدالت ترمیمی*، ترجمه مهرداد رایجیان، ص ۵۲۴.

۲. برای مطالعه بیشتر ر. ک. عباسی، مصطفی، *عدالت ترمیمی، دیدگاه نوین عدالت کیفری*، ص ۸۵ به

اندیشمندان و فقیهان به صلاح و سازش در این گونه موارد بسیار توصیه شده است به نحوی که با گذشت شاکی خصوصی یا وراث مقتول، مجازات قصاص نفس یا عضو به پرداخت دیه که مقداری مال است تبدیل می شود و جانی از قصاص نجات پیدا می کند.^۱ در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ نیز اهمیت یافتن رضایت بزه دیده در بهره مندی مرتکب از تأسیسات کیفری نظیر تعویق صدور حکم، تعلیق اجرای مجازات، نظام نیمه آزادی و غیره و از طرفی جبران خسارت بزه دیده و امکان تبدیل قصاص به دیه، همگی نشان از جایگاه عدالت ترمیمی در نظام کیفری جمهوری اسلامی ایران دارد.

علاوه بر حقوق جزای ماهوی، آموزه های عدالت ترمیمی در حقوق جزای شکلی نیز خودنمایی می کند. در حقوق جزای شکلی اعتقاد بر این است که باید به نظر و خواسته بزه دیده ارزش بیشتری داده شود و مانند بزه کار مشمول برنامه های درمانی و بازپروری و بازپذیرسازی اجتماعی^۲ در ماده ۸۲ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲، میانجیگری به عنوان مصداق اجرای عدالت ترمیمی پیش بینی شده است و متعاقباً آیین نامه مربوط به آن نیز در امور کیفری ضمیمه تفهیم میانجیگری، اجرای آن را هم ممکن می سازد.

در خصوص بزه کاری اطفال، آموزه های عدالت ترمیمی اهمیت دوچندانی می یابد زیرا از آثار وخیم برجسب زنی و نگهداری اطفال و نوجوانان در کانون های اصلاح و تربیت جلوگیری می کند. استفاده از روش های جایگزین حبس (در راستای اعمال دیدگاه های عدالت ترمیمی) برای کاهش جرائم اطفال، سمیت بسیاری دارد. تحقیقات نشان می دهد که جوانانی که در توقیف به سر می برند، بیشتر مرتکب تکرار جرم می شوند. شاید دلیل این مسئله، زندگی با گروه هم سن و سال های بزه کار، برخورد شدن از خانواده و مشکلات شغلی و سکونت باشد که جوان بزه کار، هنگام آزاد شدن با آن ها مواجه می شود، باشد. یکی از مهم ترین فرایندهای اجرای عدالت ترمیمی در جهت پیشگیری از جرائم کودکان، میانجیگری بین بزه دیده و کودکان، قرار تعلیق تعقیب و قرار ترک تعقیب است زیرا طفل یا نوجوان بزه کار نباید درگیر چرخه های قضایی شود چون نتیجه آن پیدایش تکرار جرائم اطفال، یادگیری و آموزش در زندان به عنوان مدرسه جرم برای او نیست.^۳

در هر حال، نویسندگان تمام تلاش خود را به کار گرفته اند تا جایگاه عدالت ترمیمی در سیاست جنایی قضایی جمهوری اسلامی ایران در دادرسی اطفال و نوجوانان را با تکمیل و

۱. رهامی، محسن. زمینه های عدالت ترمیمی در حقوق کیفری ایران، ص ۱۴۹.

۲. قربانی، علی؛ نوایان، خسرو. دادرسی ترمیمی در حقوق کیفری ایران، ص ۱۳۹.

۳. برای مطالعه بیشتر ر. ک. شیخ السلامی، عباس؛ محمود سلطانی، طاهره. پیشگیری از جرائم کودکان در

بازنگری کلی و افزودن مباحث عمیقتر و عملی تر به پایان نامه کارشناسی ارشد سرکار خانم مزدهی فرد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیک دفاع گردیده به دقت مورد بررسی قرار دهند و نتیجه آن را به جامعه حقوقی کشور تقدیم کنند. مؤلفان اثر حاضر از مساعدت بزرگوارانی که ایشان را در تهیه این اثر یاری داده اند، قدردانی کرده و به ویژه از **جناب آقای دکتر جعفری**، عضو هیئت علمی گروه مدیریت دانشگاه امام رضا (ع) که در تنظیم جامعه آماری و نمودارها همکاری نموده اند و **آقای محمد معین وطن خواه**، دانشجوی کارشناسی رشته فقه و حقوق ورودی سال ۹۶ دانشگاه فردوسی که در ویراستاری اثر حاضر یاری رسانده اند، تشکر نموده و برای **مرحوم علی اکبر مزدهی فرد** که روضان به ثمر رسیدن اثر حاضر بوده اند، رحمت و رضوان پروردگار را مسئلت دارند.

همچنین از مدیریت محترم انتشارات مجد، **جناب آقای دکتر سید عباس حسینی** نیک که راه را برای چاپ کتاب هموار نمودند سپاسگزاری کرده و توفیق همه اندیشمندان فقه و حقوق را در خدمت به جامعه علمی از پروردگار عزیز مسئلت می نماییم.

تهران - زمستان ۱۳۹۷